

Vanda Juknaite: „Gyvenant ant peilio ašmenų viskas tik aštrėja“

2006-05-29

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai galėtų padėti to pasiekti?

Ne taip seniai prie proprosenelio kapo turėjau progą mintimis perbėgti porą šimtų metų atgal: taigi karus, marus, spaudos draudimus ir baudžias.

Po šimto metų ir visada norėčiau matyti Lietuvą tokią, kokią mačiau XX amžiaus paskutinį dešimtmetį. Detalės, žinoma, gali skirtis. Turiu prisipažinti, kad vartotojų ir gerovės valstybe aš nelabai tikiu: patirtis, žinoma nedidelė, rodytų, kad vartotojų gerovė baigiasi senelių namais ir eutanazija. Taip pat labiau nei technologijomis esu linkusi pasikliauti natūraliais procesais.

Prognozuojama, kad tada naftos era jau bus pasibaigusi, Europoje musulmonai viršys pusę gyventojų, o didžiausią įtaką pasauliui darys supergalybės Kinija ir Indija. Stebėtinai dalykas, kaip taikiu būdu išsilaisvinusi Anglijos kolonija per šimtą metų tapo pretendentė į supergalybes, neturėdama nei naftos jūrų, nei labai gerų bombelių, vien laikydama nuostatos, kad pasaulis yra geras toks, koks yra, nereikia jo perdirbinėti. Jei Indijos balsas įgytų pasaulinį svorį, taikios politikos alternatyva taptų realybe. Va, tada tai ir ateitų mūsų laikai!

2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėt su pasididžiuoju išstarti: "Aš esu lietuvis ir tuo labai džiaugiuosi" ir kodėl?

Priklausomybės jausmą, kažkodėl sukreciantį, teko išgyventi ne kartą. Jis prasiveržia didelio džiaugsmo ar skausmo valandomis, kai nutrupa kasdienis abejingumo luobas. Pavyzdžių? Jei matėte televizijos laidoje grįžusius iš Atėnų "nugalėtojus", tai gal prisimenate ir apie ką jie kalbėjo. Arba štai Čikagoje po susitikimo prieina emigravusių mokytojų pora, ir moteris raudodama apsikabina mano kaklą. Tokiomis akimirkomis suprantu, kad kam nors priklausyti yra gyvybinė būtinybė. Kartais atrodo, kad nėra pasaulyje žmonių, kuriuos galėčiau labiau gerbti kaip tuos, su kuriais gyvenau praėjusį dešimtmetį. Dabar matome, kaip bijomasi reformų tiek Rytuose, tiek Vakaruose. Mes jas vykdėme sukandę dantis, vieni vieni, kai nuo nesibaigiančių pasikeitimų iššokti pro langą atrodė paprasčiau nei kasdien eiti į darbą, atlikti rutininius veiksmus, kantriai mokytis naujų įgūdžių.

Senoj užrašų knygelėj turiu įsirašiusi nežinia iš kokio kūrinio Stefano Zweigo frazę: "Tik su niekuo nebesusijęs, nebeprivalo nieko paisyti".

3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina.

Čia kaip su tais medikų juokais: nepaisant gydymo, ligonis pasveiko. Nepaisant kultūros politikos mes vis dėlto turime gyvybingą kultūrinį gyvenimą. Liūdna, žinoma, kad per visus 15 valstybės tapimo metų taip ir nepamatėme atsakingame kultūros politikos poste asmeniškai kultūra suinteresuoto žmogaus. Su tuo siečiau visas priežastis ir pasekmes. Ir Jono Meko žodžius: Lietuva Amerikai mane atidavė veltui.

4. Ar Jus tenkina valstybės švietimo politika. Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?

Ir kultūrai, ir mokslui labiausiai smogia viešoji opinija, kad tai nevertinga ir nesvarbu.

Bet generalizuoti kalbant apie visuomenę, manau, nebėra perspektyvu. Ne taip retai tenka bendrauti su moksleiviais. Vis dėlto mokykla yra labai pasikeitusi, marga, įvairiakryptė. Neseniai lankiausi "Versmėje", Vilniaus Lazdynuose, kur mokosi kartu sveiki vaikai ir vaikai su negalia. Atrodė, kad esu kitoj valstybėj ir kitoj kultūroj. Čia vis dėlto ugdomas žmogus, ne skaičiavimo mašinėlė. Pati dirbu aukštojoje mokykloje ir jaučiu, kaip

ji pamažėl kalkėja. Yra tik viena išeitis - įsileisti jaunų, gabių žmonių. Man regis, pastaruosius 15 metų buvo dedamos visos pastangos jų neįsileisti.

5. Kokių permainų valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarus emigruojančią jaunąją kartą?

Problema nevienareikšmė, sudėtinga ir prieštaringa. Ir vis dėlto labai sunku įsivaizduoti, kokią strategiją būtų galima sukurti žmonėms, kurie elgiasi gana savotiškai: ilgisi senųjų laikų, dievina rusišką muziką ir kiek kojos neša mauna į Vakarus. Nereikia būti dideliu profesoriumi, kad įžvelgtum čia sunkią tapatybės krizę. Bet neseniai "Šiaurės Atėnuose" buvo išspausdinta "paklodė" su naujausiais mokslo įrodymais, kad jokios tapatybės nėra. Taigi jokios krizės nėra. Ir būdų ją spręsti taip pat negali būti.

Beje, turiu giminaitę Švedijoje. Sekasi jiems gerai. Dirba legaliai. Neseniai gavo kontraktą penkeriems metams į priekį. Paklausiau, tai jau į Lietuvą nebegrįšit?

- Grįšim, - atsakė.

- Kada?

- Grįšim, kai iš Lietuvos visi kvailiai baigs išvažiuoti.

6. Lietuva dažnai įvardijama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?

Rodos, ir sovietmečiu pirmavom, bet pastarieji permainų metai akivaizdžiai parodė, kaip neįmanomai daug iš savęs reikalaujame. Tą sunku atlaikyti. Ką daryti? Keisti save neigiančią atmosferą.

7. Ar Jus tenkina, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save žiniasklaidoje ir televizijoje?

Ne ką teturiu pridėti prie to, kas jau šia tema pasakyta. Nebent, kad, dirbdama radijuje, perpratau, kaip protingą žmogų paversti kvailiu. Ogi labai paprasta. Reikia pasikviesti į laidą Einšteiną ir paklausti, kiek vakar turguje kainavo ridikėliai. Gali taip atsitikti, kad jis paklaus, o kas yra tie ridikėliai? Arba - argi mūsų mieste yra turgus? Rezultatas garantuotas. Tik piktdžiugaujančius turiu kiek nuliūdinti: atrodyti kvailiu ir būti kvailiu nėra tas pats. Kai neskaitai laikraščių, nežiūri televizijos, matai, kaip intensyviai ir nesulaikomai gyvenimas bėga į priekį.

8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės Jums atrodo gražiausios, o kokios ne?

Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas, diagnozė ir perspektyvos.

Gražiausios: kantrybė, atkaklumas, darbštumas, mokslo siekimas, veržlumas, išradingumas.

Ne: tamsumas, naivumas, girtuoklystė, rambumas, nuolatinis dejavimas, pavydas ir panieka gabesniams.

Kaip matome - tai savybės, neigiančios viena kitą. Gyvenimą palaiko trapi pusiausvyra. O gyvenant ant peilio ašmenų viskas tik paaštrėja. Ir bus, kaip buvo. Vieni spausdino ir nešė knygas, kiti skundė juos žandarams. Vieni stovėjo prie parlamento, kiti įdavinėjo naujokus kaimynų vaikus. Tik stebuklingu būdu tuo vienu nešančiuoju ir stovinčiuoju buvo daugiau. Todėl ir dabarty kažko ypatinga aš nežiūriu. Liūdna, žinoma, bet vienu parduodančiuoju, ar parsiduodančiuoju yra daugiau.

9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas. Ir kodėl?

Įsimyliu visus savo autoritetus, net ir Vaižgantą, todėl man sunku viešai juos vardyti. Nepaprastai gerbiu (ir myliu) mokslo ir kultūros žmones, kurie šiuo dramatišku laiku pozityviai reiškiasi viešumoje. Ypač žurnalistus, kurie neklausinėja Einšteino apie ridikėlius - jiems labai nelengva.

10. Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?

Kadangi jau esu pelniusi garbingą moralistės vardą, tai tik pasinaudosiu proga patikslinti, kad yra gal ne visai taip. Esu paprasta davatka. Katalikė.

„Lietuvos žinios“

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/48672>